Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U003265

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 09-07-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лікарчук Євген Володимирович

2. Yevhen V. Likarchuk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0001-0971-6414

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Психологія

Дата захисту:

Спеціальність за освітою: Фінанси

Місце роботи здобувача: Державний вищий навчальний заклад "Донбаський державний педагогічний університет"

Код за ЄДРПОУ: 38177113

Місцезнаходження: Вул. Генерала Батюка, Слов'янськ, Краматорський р-н., 84116, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14707

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Донбаський державний педагогічний університет"

Код за ЄДРПОУ: 38177113

Місцезнаходження: Вул. Генерала Батюка, Слов'янськ, Краматорський р-н., 84116, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Донбаський державний педагогічний університет"

Код за ЄДРПОУ: 38177113

Місцезнаходження: Вул. Генерала Батюка, Слов'янськ, Краматорський р-н., 84116, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.21.51, 15.41.21, 15.81.29

Тема дисертації:

1. Професійне вигорання як чинник вікарної травми у психологів, які працюють в умовах військових конфліктів

2. Professional burnout as a factor of vicarious trauma in psychologists working in military conflict conditions

Реферат/анотація:

1. У дисертації на основі ґрунтовного теоретико-методологічного аналізу та емпіричного дослідження здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення актуальної наукової проблеми, що полягає у визначенні професійного вигорання як системного детермінанта вікарної травми та клінічної дезадаптації психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: уперше: емпірично верифіковано патогенетичну детермінацію вікарної травми компонентами професійного вигорання; доведено, що емоційне виснаження постає первинною ланкою особистісної деструкції, а деперсоналізація призводить до формування глибокого відчуження від професійної діяльності; розроблено та науково обґрунтовано Емпіричну модель детермінації вікарної травми, яка візуалізує каскадну траєкторію руйнації професійного ресурсу та визначає резилієнс центральним системним модератором, здатним

перервати ланцюг формування вікарної травми; доведено трансформацію вікарної травми у клінічну патологію в умовах війни; встановлено закономірність, за якої депресивні стани психологів постають як закономірний фінал формування вікарної травми; виявлено парадоксальну роль редукції особистих досягнень, яка в екстремальних умовах може виконувати функцію тимчасового енергозбереження психіки, стримуючи афективне зараження; розроблено та емпірично апробовано авторську Анкету визначення ознак вікарної травми; вдосконалено: засоби запобігання та подолання професійної деструкції фахівців шляхом впровадження двофазної системи психологічної допомоги, яка інтегрує профілактику вигорання через відновлення ресурсно-афективної рівноваги (Фаза 1) із травмофокусованою психокорекцією вікарної травми та зміцненням особистісних опор (Фаза 2); концептуалізацію резилієнс як активного процесу аллостазу, що забезпечує «психологічний імунітет» фахівця через активацію ресурсних каналів за моделлю BASIC Ph. Практичне значення дослідження визначено вдосконаленням діагностичного та психокорекційного інструментарію збереження ментального здоров'я фахівців. Розроблено та впроваджено авторську Анкету визначення ознак вікарної травми для швидкого скринінгу професійних ризиків. Реалізовано стратегічну архітектуру двофазної системи допомоги, що включає «Програму системної когнітивно-поведінкової профілактики професійного вигорання» та «Програму травмофокусованої психокорекції вікарної травми». У першому (теоретичному) розділі дослідження здійснено системний генезис та компаративний аналіз сучасного стану вивчення деструктивних станів фахівців допомагаючих професій. На основі інтеграції класичних та новітніх концепцій доведено, що в специфічних умовах військових конфліктів професійне вигорання та вікарна травма утворюють єдиний взаємодетермінований деструктивний комплекс. Виокремлено та схарактеризовано змістові параметри «спільної травматичної реальності», яка руйнує класичну асиметрію та інтерсуб'єктивний простір взаємин «психолог-клієнт» через перебування обох суб'єктів в єдиному полі загрози життю. Доведено методологічну необхідність інтеграції когнітивно-поведінкового, сенсомоторного та клієнт-центрованого підходів для побудови цілісної архітектури психологічного захисту психологів. У другому (емпіричному) розділі обґрунтовано методологічний дизайн, етапи та методичний інструментарій констатувального етапу дослідження, реалізованого на репрезентативній вибірці з 250 практикуючих психологів та психотерапевтів із різних регіонів України, які мають безпосередній досвід психологічного супроводу військовослужбовців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та цивільного населення, що постраждало від бойових дій. Охарактеризовано комплекс психодіагностичних методик. Описано структурні компоненти розробленої Емпіричної моделі детермінації, яка наочно візуалізує траєкторію руйнації професійного ресурсу і підтверджує, що саме резилієнс є центральним модератором, здатним заблокувати перехід професійного вигорання у хронічні соматоформні розлади. У третьому (формувальному) розділі представлено концептуальну структуру, принципи та змістове наповнення розробленої авторської двофазної системи психологічного супроводу та відновлення фахівців в умовах військових конфліктів. Деталізовано технологічний розподіл втручання: 1 фаза (Програма системної когнітивно-поведінкової профілактики професійного вигорання) була спрямована на нівелювання емоційного виснаження та соматизації, відновлення ресурсно-афективного балансу, навчання навичок емоційної саморегуляції та впровадження протоколів поведінкової терапії інсомнії; 2 фаза (Програма травмофокусованої психокорекції вікарної травми) фокусувалася на опрацюванні інтрузивного матеріалу, когнітивній реконструкції екзистенційних та деструктивних зсувів у когнітивних схемах, роботі з травматичним контрперенесенням та професійній реінтеграції через супервізійну підтримку.Доведено, що двофазний характер втручання забезпечує довготривалу стабілізацію психічного стану та якісне зміцнення професійного імунітету.

2. The scientific novelty of the research is as follows: for the first time: the pathogenetic determination of vicarious trauma by the components of professional burnout has been empirically verified; it is proven that emotional exhaustion acts as the primary link of personal destruction, while depersonalization leads to the formation of profound alienation from professional activity; an Empirical model of vicarious trauma determination has been developed and scientifically substantiated, visualizing the cascading trajectory of professional resource destruction and identifying resilience as the central systemic moderator capable of interrupting the chain of vicarious trauma

formation; the transformation of vicarious trauma into a clinical pathology in war conditions is proven; a regularity is established in which depressive states of psychologists emerge as the logical finale of vicarious trauma formation; the paradoxical role of reduced personal accomplishments is revealed, which in extreme conditions can serve as a temporary energy-saving function of the psyche, restraining affective contagion; the author's Questionnaire for identifying signs of vicarious trauma has been developed and empirically tested; improved: means of preventing and overcoming professional destruction of specialists by introducing a two-phase system of psychological assistance that integrates burnout prevention through the restoration of resource-affective balance (Phase 1) with trauma-focused psychocorrection of vicarious trauma and strengthening of personal pillars (Phase 2); the conceptualization of resilience as an active allostasis process that provides the «psychological immunity» of a specialist through the activation of resource channels according to the BASIC Ph model. The practical significance of the research is determined by the improvement of diagnostic and psychocorrectional tools for preserving the mental health of specialists. The author's Questionnaire for identifying signs of vicarious trauma has been developed and implemented for the rapid screening of professional risks. The strategic architecture of a two-phase assistance system has been implemented, including the «Program of systemic cognitive-behavioral prevention of professional burnout" and the "Program of trauma-focused psychocorrection of vicarious trauma». In the first (theoretical) chapter, a systemic genesis and comparative analysis of the current state of studying the destructive states of helping professionals are carried out. Based on the integration of classical and modern concepts, it is proven that in the specific conditions of military conflicts, professional burnout and vicarious trauma form a single mutually determined destructive complex. The semantic parameters of the «shared traumatic reality» are distinguished and characterized, which destroys the classical asymmetry and intersubjective space of the «psychologist-client» relationship due to the presence of both subjects in a single field of threat to life. The methodological necessity of integrating cognitive-behavioral, sensorimotor, and client-centered approaches to build a holistic architecture of psychological protection for psychologists is proven. In the second (empirical) chapter, the methodological design, stages, and methodological tools of the ascertaining stage of the research, implemented on a representative sample of 250 practicing psychologists and psychotherapists from various regions of Ukraine who have direct experience in the psychological support of military personnel, veterans, internally displaced persons (IDPs), and civilians affected by hostilities, are substantiated. The complex of psychodiagnostic techniques included in the diagnostic battery. In the third (formative) chapter, the conceptual structure, principles, and substantive content of the developed author's two-phase system of psychological support and recovery of specialists in military conflict conditions are presented. The technological distribution of the intervention is detailed: 1) the first phase (Program of systemic cognitive-behavioral prevention of professional burnout) was aimed at mitigating emotional exhaustion and somatization, restoring the resource-affective balance, teaching emotional self-regulation skills, and implementing protocols of cognitive-behavioral therapy for insomnia; 2) the second phase (Program of trauma-focused psychocorrection of vicarious trauma) focused on processing intrusive material, cognitive reconstruction of existential and destructive shifts in cognitive schemas, working with traumatic countertransference, and professional reintegration through supervisory support. It is proven that the two-phase nature of the intervention provides long-term stabilization of the mental state and a qualitative strengthening of the professional immunity of psychologists.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Лікарчук Є. В., Мелоян А. Е. Особливості прояву вікарної травми та посттравматичного стресового розладу у психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Габітус. 2023. Вип. 47. С. 143– 147.
- Лікарчук Є. В. Теоретико-методологічні підходи до вивчення проблеми професійного вигорання психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2024. Т. 35 (74), № 4. С. 42–49.
- Лікарчук Є. В. Теоретико-методологічні підходи до вивчення проблеми вікарної травми психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2024. Вип. 3. С. 82–88.
- Лікарчук Є. В., Мелоян А. Е. Взаємозв'язок вікарної травми та депресії у психологів, які працюють в умовах воєнних конфліктів. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. 2024. Вип. 2. С. 41–48.
- Лікарчук Є. В. Теоретико-методологічні підходи до вивчення резилієнс психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки. 2024. Вип. 21. С. 172–181.
- Likarchuk Y., Meloian A., Svidenska H., Kiian A., Makarenko S. The Role of Emotion Regulation in the Vicarious Trauma Risk Reduction among Psychotherapists. International Journal of Statistics in Medical Research. 2025. Vol. 14. P. 381–393.
- Лікарчук Є. В. Особливості роботи психологів в умовах військових конфліктів та значення резильєнсу. Перспективні напрямки сучасної науки та освіти : зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф., м. Слов'янськ – м. Дніпро, 2023 р. Слов'янськ : ДДПУ, 2023. С. 45–48.
- Лікарчук Є. В. Вплив емоційного вигорання на ризик виникнення вікарної травми у психологів, які працюють під час військових конфліктів. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: доба нестійкої інституційності : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф., м. Дніпро, 5 трав. 2023 р. Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 127–130.
- Лікарчук Є. В. Особливості прояву вікарної травми та посттравматичного стресового розладу у психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Синергетичний підхід до проєктування життєвого простору особистості : зб. наук. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 27–28 квіт. 2023 р. Полтава : ПНПУ, 2023. С. 150–152.
- Лікарчук Є. В. Особливості прояву професійного вигорання у психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Соціально-психологічні ресурси особистості в екстремальних умовах : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 19 квіт. 2024 р. Київ : ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2024. С. 83–87.
- Лікарчук Є. В. Професійне вигорання та дезадаптація психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Світ наукових досліджень : матеріали Міжнар. мульдисциплінарної наук. інтернет-конф., м. Тернопіль – м. Ополе, 23–24 квіт. 2024 р. Тернопіль, 2024. Вип. 29. URL: https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5507/
- Лікарчук Є. В. Фактори формування професійного вигорання у психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Чорноморські наукові студії : матеріали X Всеукр. мультидисциплінарної конф., м. Одеса, 2024 р. Одеса : МГУ, 2024. С. 108–113.
- Лікарчук Є. В. Організаційні стратегії зменшення впливу вікарної травми у психологів. Євроінтеграційні тенденції у сфері педагогіки та психології і перспективи для України : матеріали Міжнар. наук. конф., м. Рига, 19–20 бер. 2025 р. Рига, 2025. С. 56–59.
- Лікарчук Є. В. Вікарна травма психологів в умовах військових дій: механізм виникнення, ознаки, стратегії подолання. Психологія розвитку та життєстійкості особистості : зб. наук. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 24–25 квіт. 2025 р. Полтава : ПНПУ, 2025. С. 298–303.
- Лікарчук Є. В. Рівень резилієнсу психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Topical aspects of modern scientific research : Proceedings of the IX International Scientific and Practical

Conference, Tokyo, Japan, May 16–18, 2024. Tokyo, 2024. P. 425–432.

- Лікарчук Є. В. Взаємозв'язок емоційного виснаження та дезадаптації психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Modern research in science and education : Proceedings of the X International Scientific and Practical Conference, Chicago, USA, May 29–31, 2024. Chicago, 2024. P. 551–560.
- Лікарчук Є. В. Взаємов'язок професійного вигорання та резилієнсу психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Modern Trends in Scientific Research in the World : Proceedings of the International Scientific Conference, Riga, Latvia, May 30–31, 2024. Riga : Baltija Publishing, 2024. P. 133–137.
- Лікарчук Є. В. Застосування стратегій зменшення впливу вікарної травми у психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Scientific achievements of contemporary society : Proceedings of the VIII 10 International Scientific and Practical Conference, London, UK, March 06–08, 2025. London, 2025. P. 417–426.
- Лікарчук Є. В., Мелоян А.Е. Психоаналітичні підходи до вивчення професійного вигорання психологів, які працюють в умовах військових конфліктів. Knowledge, Education, Law, Management. 2025. № 1 (69). С. 99–106.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0119U103986

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мелоян Анаіт Едуардівна

2. Anait E. Meloian

Кваліфікація: к. психол. н., професор, 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7201-5453

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Донбаський державний педагогічний університет"

Код за ЄДРПОУ: 38177113

Місцезнаходження: Вул. Генерала Батюка, Слов'янськ, Краматорський р-н., 84116, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кочарян Олександр Суренович

2. Олександр С. Кочарян

Кваліфікація: д.психол.н., професор, 19.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8998-3370

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Паламарчук Ольга Миколаївна

2. Olha M. Palamarchuk

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6783-8380

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57207032616; Web of Science Researcher ID: C-3438-2019; https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=3O_WoEgAAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Код за ЄДРПОУ: 02125094

Місцезнаходження: вул. Острозького, Вінниця, Вінницький р-н., 21100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кононова Марина Миколаївна

2. Maryna M. Kononova

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2994-6866

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Погрібна Альона Олександрівна

2. Alona O. Pohribna

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6711-342X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Донбаський державний педагогічний університет"

Код за ЄДРПОУ: 38177113

Місцезнаходження: Вул. Генерала Батюка, Слов'янськ, Краматорський р-н., 84116, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради — Саврасов Микола Володимирович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні — Саврасов Микола Володимирович

Відповідальний за підготовку облікових документів — Курінна С.М.

Реєстратор — Юрченко Тетяна Анатоліївна

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності — Юрченко Тетяна Анатоліївна